

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Διδάσκων: Άρης Αλεξόπουλος
Χειμερινό 2013

www.arisalexopoulos.gr

Περιγραφή Μαθήματος

Στο μάθημα συζητούνται τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά των πολιτικών συστημάτων σε συγκριτική βάση. Ο στόχος είναι διπλός:

- Να πληροφορηθούν οι φοιτητές σχετικά με τις διαφορετικές μορφές διακυβέρνησης στις ανεπτυγμένες δημοκρατίες
- Να αξιολογηθούν οι διάφορες μορφές διακυβέρνησης με βάση τα κριτήρια της αποτελεσματικότητας και της δημοκρατικής νομιμοποίησης

Θα εξετασθούν οι βασικότεροι θεσμοί συλλογικής δράσης που μέσα από διαφορετικά πλαίσια - διαδικασίες - κανόνες λειτουργίας και λήψης απόφασης, όπως εκλογικά συστήματα, δομές άσκησης της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας, συγκροτούν τον μηχανισμό παραγωγής δημοσίων πολιτικών.

Από την πλευρά της ζήτησης εξετάζονται θεσμικοί παράγοντες όπως κόμματα, ομάδες πίεσης-οργανωμένα συμφέροντα, εκλογείς και από την πλευρά της προσφοράς κυβερνήσεις, νομοθετικά, εκτελεστικά όργανα διακυβέρνησης και δικαστικές αρχές.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- R. Hague, M. Harrop (2011), Συγκριτική Πολιτική και Διακυβέρνηση, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
- Meny, Y. (1995), Συγκριτική Πολιτική, τόμος Α' , Β' , Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Ball, A. & Peters, B. G. (2001), Σύγχρονη Πολιτική και Διακυβέρνηση, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Τσεμπελής, Γ. (2008), Παίκτες Αρνησικυρίας: Πως Λειτουργούν οι Πολιτικοί Θεσμοί, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Lijphart, A. (1999), Patterns of Democracy, New Haven US: Yale Univ. Press

Πρόγραμμα Συναντήσεων

30/10

Εισαγωγή: Γιατί συγκρίνουμε πολιτικά συστήματα; Ποια τα δομικά χαρακτηριστικά των πολιτικών συστημάτων; Εργαλεία ανάλυσης

Hague-Harrop: κεφ. 3, Meny τόμος Α: εισαγωγή

06/11

Δημοκρατική νομιμοποίηση και πολιτεύματα: μη δημοκρατικά, προεδρικά, κοινοβουλευτικά

Hague-Harrop: κεφ. 5, 6, 9, Τσεμπελής: κεφ. 3, Lijphart: κεφ. 2,3,16

13/11

Ομάδες συμφερόντων

Hague-Harrop: κεφ.12, Meny τόμος Α: κεφ 3, Lijphart: ch. 9

20/11

Τα κόμματα

Hague-Harrop: κεφ. 11, Meny τόμος Α: κεφ 2, Lijphart: ch. 5

27/11

Οι εκλογές και οι ψηφοφόροι

Hague-Harrop: κεφ.10, Meny τόμος Α: κεφ 4, Τσεμπελής κεφ. 5, 6, Lijphart: ch. 5, 8

Πρόγραμμα Συναντήσεων II

04/12

Η εκτελεστική λειτουργία

Hague-Harrop: κεφ.16, Meny τόμος Β: κεφ 6, Τσεμπελής κεφ. 4 Lijphart: ch. 6

11/12

Η νομοθετική λειτουργία

Hague-Harrop: κεφ.15, Meny τόμος Β: κεφ. 5, Τσεμπελής κεφ. 7, Lijphart: ch. 11,
Alexopoulos in Tsebelis – Rasch

18/12

Ο ρόλος της Δικαιοσύνης

Hague-Harrop: κεφ.13, Meny τόμος Β: κεφ.8, Τσεμπελής: κεφ. 10, Lijphart: ch. 7

08/01

Η χωρική κατανομή της διακυβέρνησης: συγκεντρωτική αποκεντρωμένη και ομοσπονδιακή
οργάνωση

Hague-Harrop: κεφ.13, Meny τόμος Β: κεφ. 9, Τσεμπελής κεφ. 6, Lijphart: ch. 10

Πρόγραμμα Συναντήσεων III

15/01

Ο ρόλος της Δημόσιας Διοίκησης

Hague-Harrop: κεφ.17, Meny τόμος Β: κεφ. 7, Τσεμπελής: κεφ. 10

22/01

Διαδικασία Διαμόρφωσης και άσκησης Δημοσίων Πολιτικών

Hague-Harrop: κεφ. 18

29/01

Είδη Δημοσίων Πολιτικών

Hague-Harrop: κεφ. 18, Τσεμπελής: κεφ. 8

05/02

Ανακεφαλαίωση - Συμπεράσματα

Επιμέρους Πεδία της Πολιτικής Επιστήμης

- Πολιτική θεωρία
- Συγκριτική Πολιτική
- Ανάλυση Δημοσίων Πολιτικών
- Δημόσια Διοίκηση
- Διεθνείς Σχέσεις

Τι μελετάμε στην Πολ. Επιστήμη Ι

- Η εξουσία και διακυβέρνηση συλλογικών υποκειμένων:
  - Ποιος την κατέχει (κ πως την πήρε);
  - Πως την ασκεί; Αποτελεσματικά και νομιμοποιημένα; (πώς αυτά καθορίζονται;)
- Είναι σταθεροί οι θεσμοί της Κυβέρνησης;
  - Αλλαγές: ήπιες ή δραστικές
  - Μετάβαση (από δημοκρατία σε δικτατορία και αντίστροφα)

Τι μελετάμε στην Πολ. Επιστήμη II

- Με ποιες διαδικασίες, τυπικές και άτυπες (εκλογές απεργίες κλπ) μπορεί να επηρεαστεί μια κυβέρνηση:
  - στα θέματα που την απασχολούν
  - Στον τρόπο που τα αντιμετωπίζει

Τα ερωτηματα

- Τι πρέπει να παρέχεται δημόσια κ τι από την αγορά;
- Εξασφάλιση της ειρήνης
- Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, περιφερειακά συστήματα, παγκοσμιοποιημένη διακυβέρνηση

Ο ορισμός της μελέτης περιπτώσεων

- **Ο ορισμός της μελέτης περιπτώσεων (Yin 1994)**
- Η μελέτη περιπτώσεων είναι μια εμπειρική έρευνα που:
- ερευνά ένα σύγχρονο πολιτικό φαινόμενο μέσα στο πλαίσιο πραγματικών πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που το περιβάλλουν, ειδικά όταν
- τα όρια μεταξύ του φαινομένου και του πλαισίου εμφάνισης του δεν είναι σαφώς οριοθετημένα

Λόγοι για συγκριτική ανάλυση

Συγκρίνοντας συγκεντρώνεται πολύτιμη πληροφορία για τα πολιτικά φαινόμενα με στόχο:

- Την πρακτική αξιοποίηση της πληροφορίας από τους πολιτικούς για την αναζήτηση λύσεων σε προβλήματα πολιτικής (μεταφορά επιτυχών πολιτικών πρακτικών στον τομέα αρμοδιότητάς τους, lesson –drawing)
- Την αξιολόγηση πληροφοριών από τους πολιτικούς παράγοντες στο πλαίσιο των γεωπολιτικών αντιπαραθέσεων
- Την παιδαγωγική τους χρήση στα πλαίσια της διδασκαλίας στο πεδίο της πολιτικής και διοικητικής επιστήμης και της θεωρίας των διεθνών σχέσεων
- Την οικοδόμηση θεωριών

Η Πειθαρχεία της Συγκριτικής Πολιτικής Ανάλυσης

Τρεις άξονες ανάπτυξης:

- Η μελέτη «ξένων» πολιτικών συστημάτων κρατών συχνά ανεξάρτητα του ενός από το άλλο
- Συστηματική σύγκριση πολιτικών συστημάτων με στόχο την εξήγηση διαφορών και ομοιοτήτων (οικοδόμηση θεωριών)
- Μεθοδολογία συγκριτικής πολιτικής έρευνας με στόχο την ανάδειξη κανόνων και προδιαγραφών έρευνας

Πέντε τύποι συγκριτικής πολιτικής έρευνας

---

1. Μελέτη μίας χώρας (Rose 1989, Anderson 1982...)
2. Ανάλυση παρόμοιων διαδικασιών και θεσμών σε περιορισμένο αριθμό κρατών επιλεγμένων για αναλυτικούς λόγους (Moore 1966, Skocpol 1979, Lipset Rokkan 1967...)
3. Μελέτες οικοδόμησης τυπολογιών η άλλων μορφών κατάταξης πολιτικών συστημάτων/υποσυστημάτων με στόχο την οικοδόμηση θεωριών μέσου - μικρού βεληνεκούς για ανιχνευόμενα πολιτικά φαινόμενα των εγχώριων πολιτικών των κρατών αυτών (Lijphart 1990)
4. Στατιστική και ποσοτική ανάλυση γεωπολιτικών περιφερειών - κρατών επιλεγμένων σε γεωγραφική η οικονομική βάση με στόχο τον έλεγχο υποθέσεων για τα κράτη αυτά. (Lange-Garrett 1985 ...)
5. Στατιστική ανάλυση όλων των κρατών με στόχο την οικοδόμηση και τον έλεγχο συσχέτισης μεταβλητών για το σύνολο των πολιτικών συστημάτων (Rummel 1972, Sullivan 1996...)

Ο Αριθμός Δημοκρατιών

Ζούμε στην εποχή της δημοκρατίας...

Από 20 δημοκρατίες αμεσως μετα το τελος του 2^{ου} παγκοσμιου πολεμου μπορουμε να χαρακτηρισουμε ως δημοκρατικές πανω απο 90 χωρες στα τελη του 20^{ου} αιωνα.

(Polity IV 2009)

«σήμερα οι περισσότεροι άνθρωποι ζουν κάτω από υποφερτά δημοκρατικά καθεστώτα...η δημοκρατία εξαπλώθηκε πολύ έξω από τον δυτικοευρωπαϊκό πυρήνα»

Hague- Harrop: σελ.165

Δημοκρατική νομιμοποίηση και πολιτεύματα

Πολιτεύματα:

- μη δημοκρατικά,
- προεδρικά,
- κοινοβουλευτικά

Τύποι Δημοκρατίας

- Άμεση
- Αντιπροσωπευτική
- Φιλελεύθερη
- Ημι-δημοκρατικό καθεστώς

Hague- Harrop: σελ.166

Ορισμοί τύπων δημοκρατίας

- Η άμεση δημοκρατία συνδέεται με την ιδέα της αυτοκυβέρνησης (Αρχαία Αθήνα)
- Η αντιπροσωπευτική δημοκρατία συνδέεται με την ιδέα της εκπροσώπησης και της επιλογής των κυβερνόντων (Μεγ. Βρετανία)
- Η φιλελεύθερη δημοκρατία συνδέεται με την ιδέα των ατομικών δικαιωμάτων που πρέπει να περιορίζονται από την όποια βούληση της πλειοψηφίας (ΗΠΑ)
- Ημι-δημοκρατικά καθεστώτα είναι αυτά που το δικαίωμα του εκλέγειν κ του εκλέγεσθαι τυπικά υπάρχει αλλά η πιθανότητα να ανατραπεί το κυβερνών κόμμα είναι μηδενική ...δεν υπάρχει εναλλαγή στην εξουσία «όποιος κερδίσει τις εκλογές αποκτά το δικαίωμα να κυβερνήσει κατά το δοκούν ...η δημοκρατία εξουσιοδοτεί αλλά δεν περιορίζει την εξουσία»

Hague- Harrop: σελ.176

Κύματα Εκδημοκρατισμού

Κατα τον ορισμό του Huntington (1991, p.15):

«[Στην ιστορία] κύμα εκδημοκρατισμού είναι η μετάβαση ενός συνόλου από αντιδημοκρατικά καθεστώτα στην δημοκρατία ...λαμβάνει χώρα σε ορισμένο χρόνο και αριθμητικά υπερβαίνει τις κινήσεις προς την αντίθετη κατεύθυνση...»

Hague & Harrop, σ. 180

Τα 3 κύματα εκδημοκρατισμού

- 1828-1926: Βρετανία, Γαλλία, ΗΠΑ, Δυτική Ευρώπη, (και η Ελλάδα)
- 1943-1962 : Ινδία, Ισραήλ, Ιαπωνία, Δυτική Γερμανία, μετα-αποικιακά κράτη
- 1974-1991: Νοτιοανατολική Ευρώπη (Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία), Λατινική Αμερική, τμήματα Αφρικής

Μορφές εδραιωμένων δημοκρατιών: Φιλελεύθερη κ αντιπροσωπευτική δημοκρατία

- Σήμερα οι ΗΠΑ αποτελούν το πιο σαφές παράδειγμα φιλελεύθερης δημοκρατίας, η οποία σκοπίμως κατοχυρώνει το στοιχείο του περιορισμένου κράτους.
- Σήμερα οι Βρετανία αποτελεί το τυπικό παράδειγμα δημοκρατίας που στηρίζει την λειτουργία της στην δύναμη της βούλησης της πλειοψηφίας των αντιπροσώπων κ λιγότερο στον περιορισμό της
- Ενώ οι ΗΠΑ διαχέουν την εξουσία στους διάφορους θεσμούς (γραπτό σύνταγμα, δικαμερισμός, Συνταγματικό Δικαστήριο, Φεντεραλισμός) η Βρετανία δίνει έμφαση στην ύπατη εξουσία του κοινοβουλίου και μέσω των μονοκομματικών κυβερνήσεων στην υπεροχή της εκτελεστικής εξουσίας.

Μορφές εδραιωμένων δημοκρατιών II

- Οι περισσότερες δημοκρατίες του δευτέρου και τρίτου κύματος είναι αντιπροσωπευτικές όπου η αντιπροσώπευση διασφαλίζεται μέσα από τα πολιτικά κόμματα:

«[στο Γερμανικό σύνταγμα του 1949 αναφέρεται ρητά] ότι τα πολιτικά κόμματα συμμετέχουν στο σχηματισμό της δημοκρατικής βούλησης του λαού»
H-H, σελ91

Εδραιωμένη Δημοκρατία

- Η δημοκρατία έχει εδραιωθεί εφόσον υπό δεδομένες πολιτικές και οικονομικές συνθήκες κυριαρχήσει απόλυτα ένα συγκεκριμένο σύστημα θεσμών και ουδείς μπορεί να διανοηθεί ότι έχει την δυνατότητα να λειτουργήσει έκτος αυτών των θεσμών

Ομάδες Συμφερόντων

Ορισμός:

«Οργανώσεις με κάποια αυτονομία από την κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα, οι οποίες επιδιώκουν την άσκηση επιρροής στη δημόσια πολιτική»
Wilson 1990 (H-H p.300)

Οργανισμοί ανάμεσα στην κοινωνία και το κράτος μέσα από τους οποίους
ΑΡΘΡΩΝΟΝΤΑΙ συστηματικές επιδιώξεις -προτιμήσεις πολιτικής
«Έχουν σκοπό τον επηρεασμό και όχι την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας»
Meny (σελ. 247)

Διαθέτουν επίσημη οργανωτική δομή (σε αντίθεση με τα κοινωνικά κινήματα)

Στις ΟΣ εντάσσονται: Εργοδοτικές ενώσεις, συνδικάτα, καταναλωτικές ενώσεις, ενώσεις που εκπροσωπούν επαγγελματικούς κλάδους

Οι φάσεις εξέλιξης των Ο.Σ. Ι

Φαινόμενο που ξεκίνησε και αναπτύχτηκε πρώτα κυρίως στις ΗΠΑ και στη συνέχεια στην Ευρώπη

- Στην Ευρώπη του 19^{ου} αι. οι Ο.Π. οργανώσεις υπό διωγμό (Γαλλική Επανάσταση). Οι οργανώσεις των εργατών **επέβαλλαν** την παρουσία τους
- 1830-1860 Ίδρυση των πρώτων εθνικής εμβέλειας οργανώσεων κυρίως κατά της δουλείας και η θρησκευτική YMCA.
- 1880-1900 Δημιουργούνται ενώσεις εργοδοτών και εργαζομένων στο πλαίσιο της εκβιομηχάνισης NAM, AFL
- 1900-1920 Η κορυφαία περίοδος σχηματισμού εμπορικών επαγγελματικών επιστημονικών επιμελητηρίων
- 1960-1990 Ίδρυση ομάδων γύρω από κοινωνικά δικαιώματα και την προστασία του περιβάλλοντος

Οι φάσεις εξέλιξης των Ο.Σ. ΙΙ

Ενώ στις ΗΠΑ το πολιτικό σύστημα προμοδοτεί την λειτουργία των ΟΠ και αποθαρρύνει την μετεξέλιξη τους σε πολιτικό σχηματισμό στην Ευρώπη γίνεται ακριβώς το αντίθετο. Έτσι έχουμε το Εργατικό Κόμμα στην Αγγλία, τους Πράσινους στη Γερμανία, Το Φεμινιστικό κόμμα στην Φιλανδία

Στην ιστορική εξέλιξη του φαινομένου οι ΟΠ υπόκεινται σε ένα διπλό καταναγκασμό:

- Την εγγενή προσαρμογή για την επίτευξη του στόχου
- Τους κανόνες λειτουργίας που επιβάλλει το κράτος

Κατηγοριοποίηση των ομάδων συμφερόντων

Meynard:

- ΟΣ που προασπίζονται μια κοινωνική ομάδα
- ΟΣ που προωθούν μια ιδεολογική υποθεση

Almond:

Τρια κριτηρια καταταξης:

1. Διαρκεια
2. Τυπική οργανωση
3. Ειδικευση

Κατηγοριοποίηση II

Κατά Almond

- Ατυπες - Ανομικές 3
- Μη σωματειακές 1,3
- Θεσμικές 1,2
- Σωματειακές 1,2,3

Άτυπες: χωρίς νόμιμη τυπική οργάνωση
κινητοποιούνται ad hoc με βάση στοιχεία κοινής
καταγωγής ή ιδεολογικής ταύτισης

Πλουραλισμός

- Πολλες Ο.Π.
- Εθελοντικές
- Ανταγωνιστικές
- Μη ιεραρχημένες
- Χωρίς κρατική άδεια-ενίσχυση-έλεγχο
- Χωρίς το μονοπώλιο εκπροσώπησης των αντίστοιχων κατηγοριών

Κορπορατισμός

- Περιορισμένος αριθμός ΟΠ
- Υποχρεωτικές
- Μη ανταγωνιζόμενες
- Ιεραρχημένες
- Κρατική αναγνώριση και
  - ενίσχυση, έλεγχος κρατικός κορπορατισμός
  - Χωρίς...κοινωνικός κορπορατισμός

Σιδηρά τρίγωνα και κοινωνικά δίκτυα παραγωγής πολιτικής

ΟΠ, συμπληρώνουν ή υποκαθιστούν την δημοκρατική διαδικασία;

- Οι υποστηρικτές τους ισχυρίζονται ότι:
  - παρέχουν εξειδικευμένη τεχνογνωσία
  - Δίνουν φωνή στις μειονότητες-μειοψηφίες
  - Ανταγωνίζονται μεταξύ τους για την καλύτερη εκπροσώπηση
- Οι επικριτές (Lowi 1969) :
  - Οι οργανωμένοι ολίγοι θριαμβεύουν επί του ανοργάνωτου συνόλου
  - Η πολιτική εκφυλίζεται σε εξισορρόπηση κ όχι σύνθεση των επιμέρους συμφερόντων

Είναι όμως μια ιστορική πραγματικότητα συστατικό στοιχείο των σύγχρονων φιλελεύθερων δημοκρατιών

Ειδη Ο.Π.

- Προστατευτικές ενώσεις (protective groups)
Εκφράζουν λειτουργικά, επαγγελματικά, κλαδικά, τοπικά συμφέροντα
- Ο.Π. για την προώθηση στόχων ευρύτερου ενδιαφέροντος χωρίς να έχουν άμεσο υλικό όφελος (promotional groups)
Πχ. Για το περιβάλλον, τα δικαιώματα της γυναίκας

Θεσμικές ΟΠ

- Η διοίκηση συχνά επιβάλλει την θέση της υπαγορεύοντας πολιτικές επιλογές σύμφωνα με τα συντεχνιακά ή τα προσωπικά τους συμφέροντα (Δημόσιοι Υπάλληλοι, Δικαστικοί, στρατιωτικοί, Ενώσεις Δημάρχων, Περιφερειάρχων, Πρυτάνεων κλπ). Συχνά στόχος τους είναι η τροποποίηση επιλογών στο πλαίσιο άλλων τμημάτων της διοίκησης που επηρεάζουν τα συμφέροντα τους. Συχνά συνδέονται με σωματειακές οργανώσεις για την προώθηση των στόχων τους (Φοιτητές εργαζόμενους κλπ)

Προστατευτικές ΟΠ vs ΟΠ δημοσίου συμφέροντος

Η άνθηση των συντεχνιακών συμφερόντων κυρίως των θεσμικών ΟΠ και των προστατευτικών ΟΠ (not in my back yard) οδήγησε στο γλίστρημα από το γενικό συμφέρον και έφερε την ανάπτυξη ΟΠ σωματειακού τύπου που επαγγέλλονται την προάσπιση του γενικού συμφέροντος. Το φαινόμενο αναπτύχθηκε κυρίως στις ΗΠΑ

- Ένωση Γυναικών Ψηφοφόρων
- Κοινή Υπόθεση (Common Cause) 300.000 μέλη και ετήσιος προϋπολογισμός 10 εκ δολ.
- Οικολογικές οργανώσεις

Δίοδοι Πρόσβασης

- Κοινή γνώμη – ΜΜΕ, μαζικές καμπάνιες
- Θεσμικοί παράγοντες της διακυβέρνησης: κυβέρνηση-δημόσια διοίκηση, κοινοβούλιο, δικαστική εξουσία
- Πολιτικά κόμματα

Το επάγγελμα του Λομπίστα

Οι Ομάδες Πίεσης- Προστιθέμενη Αξία

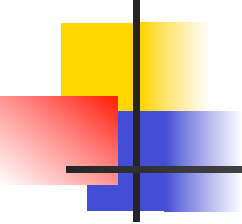
- Στον καθορισμό της ατζέντας των εναλλακτικών περισσότερο επιχειρούν να μπλοκάρουν η να τροποποιούν λύσεις παρά να προωθούν μια δική τους.
- Στην ατζέντα των προβλημάτων έχουν σημαντικό ρόλο αλλά δεν είναι οι βασικοί παίκτες όπως θα ανέμεναν οι πλουραλιστικές προσεγγίσεις

Οι πηγές της δύναμης των Ο.Π

- Πλουραλισμός, Ελιτισμός, Κορπορατισμός
- Η γεωγραφική ανάπτυξη του δικτύου των μελών, ο αριθμός των μελών, το status των μελών, και το ταμείο τους μπορούν να παίξουν ρόλο στην αναζήτηση ψήφων
- Απεργιακή δυνατότητα να μπλοκάρουν κεντρικές λειτουργίες της οικονομικής και κοινωνικής ζωής

Πηγές δύναμης Ο.Π. (συνέχεια)

- Η εσωτερική συνοχή των Ο.Π.
- Ο βαθμός κινητοποίησης των μελών της (ο.π.) (η γνώμη των καθηγητών και όχι η γνώμη της ΠΑΣΚΕ η της ΔΑΚΕ)
- Το παράδοξο της αποτυχίας της συλλογικής δράσης των πολυπληθών ομάδων (Olson)
- Όχι άμεση γνώση (έμμεση με ΙΝΕ, ΙΟΒΕ κλπ)
- Πληροφόρηση σημαντική από τα μέλη τους

Τυπολογία μορφών συλλογικής δράσης στην παραγωγή δημοσίων πολιτικών (J.Q.Wilson)

	Διαχεόμενο όφελος	Συγκεντρωμένο όφελος
Διαχεόμενο κόστος	Έλλειψη κινήτρων για συλλογική δράση και από τις δυο πλευρές	Πελατειακές σχέσεις προς όφελος αυτών που έχουν συγκεντρωμένο όφελος
Συγκεντρωμένο κόστος	Πελατειακές σχέσεις προς όφελος αυτών που έχουν συγκεντρωμένο κόστος, αλλά και ευκαιρία για τον καινοτόμο να εμπλακεί	Σύγκρουση ομάδων συμφερόντων

Πολιτικά Κόμματα-ορισμός

- «Στις πλουραλιστικές δημοκρατίες...οργανώσεις που ανταγωνίζονται για την ανάληψη της εξουσίας στο πλαίσιο κανόνων που διασφαλίζουν την ισότητα ευκαιριών» Meny τομ.Α σελ. 139
- « Ο Sartori 1976 ορίζει ως πολιτικό κόμμα κάθε πολιτική ομάδα που συμμετέχει στις εκλογές με επίσημο όνομα και λογότυπο, και η οποία έχει την δυνατότητα να κατεβάζει υποψηφίους για τα δημόσια αξιώματα» Hauge&Harrop σελ368

Πολιτικά Κόμματα – Η Διαδρομή

- Ωστόσο η ιστορία δείχνει ότι η εμφάνιση των κόμματος δεν είναι πάντοτε παρεπόμενο της επέκτασης της καθολικής ψήφου. Η συγκρότηση των κόμματος μπορεί να πραγματοποιείται κατω και από ελαχιστα δημοκρατικές συνθήκες
- Το πολιτικό κόμμα ως μέσο κατάκτησης και διαχείρισης της εξουσίας συνδέεται ουσιαστικά ... με την Μεγάλη Βρετανία 18^{ος} αι και την επικράτηση της πεποίθησης ότι τα κόμματα είναι τα πλέον ενδεδειγμένα όργανα για τον πολιτικό αγώνα
- Μετά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αι ο ρόλος των κομμάτων κατοχυρώθηκε ρητά στα νέα γραπτά Συντάγματα

Πολιτικά Κόμματα - Λειτουργίες

- Καθοδηγούν την κυβέρνηση
- Δίνουν την δυνατότητα στους εκλογείς να επιλέγουν προτάσεις και πρόσωπα διακυβέρνησης
- Λειτουργούν ως φορείς στρατολόγησης, ανάπτυξης και στελέχωσης με πολιτικό προσωπικό για την εκτελεστική και νομοθετική εξουσία
- Λειτουργούν ως φορείς συσσωμάτωσης και σύνθεσης επιμέρους συμφερόντων

Τύποι κομματικής οργάνωσης

Ραnebianco:

- Κόμματα της ελίτ: στελεχών ή προυχόντων
- Κόμματα μαζών
- Κόμματα πολυσυλλεκτικά (catch-all party)

Παράγοντες που προσδιορίζουν την δόμηση-εξέλιξη των πολιτικών κομμάτων

- Εκλογικό σύστημα
- Τα είδη, η δομή και η ένταση των διαιρέσεων του εκλογικού σώματος
- Η φύση του καθεστώτος (προεδρική η κοινοβουλευτική δημοκρατία)
- Εξωτερικοί παράγοντες
- Η ικανότητα των υπαρχόντων κομμάτων

Δείκτες μέτρησης της εξέλιξης των κομμάτων

- **Ιδεολογία**
  - Εννοούμε τα συστήματα αναφορών και αξιών τα οποία επικαλούνται οι πολιτικοί σχηματισμοί όταν αποφασίζουν
- **Θεσμοποίηση**
  - Αποδοχή, αναγνώριση κ θεσμική ενσωμάτωση της οργάνωσης στο πολιτικό σύστημα
- **Οργάνωση**

Ιδεολογική ταξινόμηση

- Φιλελεύθερη οικογένεια
- Οι συντηρητικοί κ η άκρα δεξιά
- Οι Χριστιανοδημοκρατίες
- Το σοσιαλιστικό φάσμα
- Τα χωρικά κόμματα κ οι οικολόγοι

Φιλελευθεροι

- Ισπανία 19^{ος} αι. σύνταγμα Cadix
- Μ. Βρετανία Bentham, Whings έχουν απήχηση έως τον 1^ο παγκ πόλεμο
- Γαλλία Constant, Chateaubriand, έχουν απήχηση έως τον 1^ο παγκ πόλεμο
- Γερμανία το FDP συμμετεχει στις κυβερνήσεις «[Γενικά] μπορεί να καυχιέται για το παρελθόν της ...η εκλογική απήχηση τους σήμερα περιορισμένη» (Meny σελ. 143)

Συντηρητικά κόμματα

- Οι συντηρητικοί, οι εθνικιστές κ η άκρα δεξιά του 19^{ου} αι.
- Οι Χριστιανοδημοκρατίες στην Ιταλία και Γερμανία και τα Λαϊκά κόμματα στην Ευρώπη του 20^{ου} αι.
- Οι Συντηρητικοί της Μ. Βρετανίας και η Νεα Δεξιά του 20^{ου} αι.
- Οι ρεπουμπλικάνοι των ΗΠΑ

Σοσιαλιστικά κόμματα

- Απο την γέννηση της Εργατικής Διεθνούς, το κομμουνιστικό μανιφέστο, στη Γ' κομμουνιστική Διεθνή του Λενιν
- Το σοσιαλδημοκρατικό φάσμα στην Ευρώπη του 20αι.
- Το εργατικό κόμμα της Μ. Βρετανίας
- Οι Δημοκρατικοί των ΗΠΑ

Θεσμοποίηση των κομμάτων

Δείκτες μέτρησης (Janda):

- Ο χρόνος ζωής
- Η αποπροσωποποίηση της οργάνωσης
- Η οργανωτική διαφοροποίηση

Πολιτικά Κόμματα- Πηγές δύναμης

- Εκλέγουν η καταργούν τον ηγέτη του κόμματος που συνήθως γίνεται και ο πρωθυπουργός
- Καθορίζουν τους υποψηφίους βουλευτές
- Ελέγχουν ομάδες-μορφές συλλογικής δράσης μέσα από την ταυτόχρονη συμμετοχή των μελών τους

Πολιτικά κόμματα- Προστιθέμενη αξία

- Η πλατφόρμα τους μπορεί να αποτελέσει τον πυρήνα της κυβερνητικής προγραμματικής ατζέντας, και των προτεινόμενων λύσεων.
- Επηρεάζουν όμως λιγότερο την εξειδίκευση των εναλλακτικών, όπως και δεν μπορούν να δεσμεύσουν το σύνολο της κυβερνητικής ατζέντας.
- Συχνά δεν είναι πρωτογενείς πηγές αλλά υιοθετούν προβλήματα και ενδεχόμενες λύσεις άλλων

Εκλογές, εκλογείς, εκλεγόμενοι

- Ποιός ψηφίζει
- Πως ψηφίζει
- Ποιους ψηφίζει

Διάσταση ανάμεσα στο διακηρυκτικό γράμμα των συνταγμάτων για την καθολική συμμετοχή και την πολιτική πρακτική για το ποιος και πως εκπροσωπείται

Εκλογείς

Η έννοια του ψηφοφόρου σημαδεύεται από 3 διακριτά στοιχεία, τον

- Ελιτισμό (αρχαία Αθήνα, εκκολαπτόμενες δημοκρατίες Βρετανία, Γαλλία
- Συντεχνιασμό (νεότερες συνατγματικές μοναρχίες, Ιταλικές πόλεις της Αναγέννησης
- Σεξισμό (ψήφος γυναικών πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αι)
  - Meny, τομος Α, σελ.298

Εκλογείς

Ο Stein Rokkan διακρίνει 5 ιστορικές φάσεις:

- Προεπαναστατική
- Δικαιωμα ψήφου στους ιδιοκτήτες
- Δικαιωμα ψηφου υπό προϋποθέσεις (καταβολή φόρων, «ικανότητα», ηλικία, μόνιμη κατοικία, πολλαπλή ψήφος κλπ)
- Καθολική ψηφοφορία για τους άνδρες
- Καθολική ψηφοφορία για όλους (ηλικία, μόνιμη κατοικία, υπηκοότητα, εγγραφή στους εκλογικούς καταλόγους)

Εκλογικά συστήματα

Αρχές άσκησης του εκλογικού δικαιώματος:

- Μυστικότητα
- Δικαίωμα στην άρνηση
- Η επιλογή των υποψηφίων
- Ελεύθερη βούληση-χειραγώγηση
- Δικαιοσύνη-ισότητα: ένα άτομο μια ψήφος
- Αρχή της πλειοψηφίας

Κριτήρια ταξινόμησης εκλογικών συστημάτων

- Εκλογικός κανόνας –μηχανισμός κατανομής εδρών
- Δομή ψηφοδελτίου
- Μέγεθος εκλογικής περιφέρειας
- Κατώφλι εκλογής

Με στόχο να απαντηθεί το ερώτημα ποιος είναι ο βέλτιστος τρόπος μετατροπής ψήφων σε έδρες ...ή αλλιώς «πόσο αναλογικό είναι το εκλογικό σύστημα;»

Εκλογικά συστήματα

- Πλειοψηφικό σχετικής πλειοψηφίας
- Πλειοψηφικά συστήματα γύρων
- Πλειοψηφικό απόλυτης πλειοψηφίας:
εναλλακτική ψήφος
- Πλειοψηφικό απόλυτης πλειοψηφίας
- Αναλογικό κομματικής λίστας
- Αναλογικό με ενιαία μεταβιβαστική ψήφο
- Αναλογικά μικτών εκλογικών περιφερειών
- Ανεξάρτητα συνδυαστικά

Αναλογικότητα –δικαιοσύνη

Όλα τα εκλογικά συστήματα:

- έχουν μη αναλογικές επιπτώσεις
- τείνουν να μειώσουν τον αριθμό των εκλεγμένων κομμάτων σε σχέση με τα υποψήφια
- Μπορούν να κατασκευάσουν μια κοινοβουλευτική πλειοψηφία για κόμματα που δεν έχουν κατακτήσει την πλειοψηφία στους ψηφοφόρους

Το 80% των εκλογών που έγιναν με πλειοψηφικό σύστημα οδήγησαν σε πλειοψηφική μονοκομματική κυβέρνηση

Το 80% των εκλογών που έγιναν με αναλογικό σύστημα οδήγησαν σε συμμαχικές κυβερνήσεις

Εκλογικά και κομματικά συστήματα

- Η σχέση παραμένει αμφιλεγόμενο ζήτημα. Στο επίκεντρο παραμένει κατά πόσο το εκλογικό σύστημα μπορεί να επηρεάσει το κομματικό σύστημα μιας χώρας.
- Ο Duverger (1954) απαντά θετικά τα πλειοψηφικά συστήματα οδηγούν σε δικομματισμό
- Ο Rokkan 1970 τονίζει ότι οι κοινωνικές διαιρέσεις καθορίζουν το κομματικό σύστημα
- Εμπειρικά όμως βλέπουμε ότι όσο αυξάνει η μη αναλογικότητα ο αριθμός των κομμάτων μειώνεται...όχι όμως πάντα

Εκλογική Συμπεριφορά

Με ποια κριτήρια αποφασίζουν οι εκλογείς τι θα ψηφίσουν;

- Από την ταξική, κομματική ψήφο στην ψήφο κατά ζήτημα
- Σήμερα η ψήφος είναι ενέργεια επικύρωσης κ όχι επιλογής (αφοσίωσης στο κόμμα)
- Party identification vs retrospective voting

Εκτελεστική εξουσία

Αποτελεί σύνολο κανόνων, διαδικασιών και οργάνων με τα οποία διευθύνεται μια χώρα

«Είναι μάταιο να αναζητήσει κανείς κάποιο άλλο θεσμό τόσο κοινό σ' όλα τα πολιτικά συστήματα, σαν αν πρόκειται για τον προνομιακό χώρο ενσάρκωσης της εξουσίας» Meny σ.175

Συστήματα Εκτελεστικής Εξουσίας

- Κοινοβουλευτικό (ΜΒ)

Κυβέρνηση με βάση την δεδηλωμένη+
Δημόσια Διοίκηση

- Προεδρικό σύστημα (ΗΠΑ)

Ο πρόεδρος φτιάχνει την κυβέρνηση

Μονοκέφαλη εκτελεστική εξουσία

- Προεδρική
  - Η κυβέρνηση είναι του προεδρου
- Κοινοβουλευτική
  - Ο πρωθυπουργός πρώτος ανάμεσα σε ισους
  - Ο πρωθυπουργός πρώτος πανω απο ισους/
ανισους

Δικέφαλη εκτελεστική εξουσία

- Το αποτέλεσμα της αργής εξέλιξης του κοινοβουλευτισμού με το αργό μετασχηματισμό της θέσης του μονάρχη σε αρχηγό κρατους χωρίς μεσα για τρην ασκση πολιτικής
- Πρόεδρος, μονάρχης
- πρωθυπουργός

Η συγκρότηση της κυβέρνησης

- Η επιλογή του πρωθυπουργού
- Συγκρότηση πλειοψηφικού συνασπισμού
- Εσωτερική κομματική συνοχή
- Κυβερνητική συνοχή
- Κυβέρνηση μειοψηφίας